

Destaljinizacija

Jugoslavija

- Titov **otklon** od Đilasovih ideja kao preduslov za pomirenje između S. Saveza i Jugoslavije
- Jugoslavija vrši **pritisak** na države regije da prate Sovjetski otklon od Staljinove zaostavštine
- "**Ironična transformacija**" u period 1950-1970
- **Zahlađenje odnosa** nakon Mađarske revolucije

Jugoslavija

- Promjena međusobne percepcije
- Tri **dileme**:
  - Smanjiti ili proširiti lične slobode
  - Centralizacija ili (kon)federalizacija
  - Ekonomski razvoj na bazi naprednih republika
- Rankovićev pad (1966) i studentski protesti (1968)
- Ustav iz 1974. godine, Titova smrt (1980) i početak etničkih tenzija

Mađarska

- **Imre Nađ** postaje premijer (privremeno)
- Mađarska **revolucija** 1956. godine
  - Studentski protesti, radnici podržali
  - Sovjetske trupe još uvijek pasivne
  - Promjena kursa, Gero zamijenjen sa Nađ-Kadar tandemom
  - Razlaz tandema: Nađ na strani revolucije, Kadar na strani Sovjetskih očekivanja
  - Nađ traži zaklon u Jugoslovenskoj ambasadi, osuđen je ubijen

Čehoslovačka

- Staljinizam **netaknut** mnogo duže nego u drugim državama
- Hruščev traži otklon od rigidnog staljinizma
- **Dubček** na čelu Slovačkog ogranka KP – rehabilitacija žrtava čistki i dolazak na čelo cijele KP (1968)
- Osuda “dvije mračne decenije”, **Brežnjev** reaguje
- **“Praško proljeće”** i vojna intervencija

Poljska

- Prva podlegla **Poljska** - staljinizam bio manje rigorozan i niži nivo kolektivizacije
  - Komunisti zadržavaju monopol, Poljska je saveznik S. Saveza, ali na “partnerskoj” ravni
- Nakon Staljinove smrti strah i kontrola slabi, dolazi do raddničkih protesta 1956 - “**hljeba i slobode**”
  - Brutalno ugušen od strane režima
  - Vraćanje Gomulke: komunistički monopol i savezništvo sa S. Savezom
  - Početak protesta koji će se ponoviti 1968, 1970, 1976, 1980 nakon kojih će partija dati ustupke
- Razvoj **subverzivne subkulture** i organizacija za ljudska prava
  - Pokret Solidarnost: brodogradilište u Gdanjsku (1980)
  - Širenje pokreta i zahtjevi za liberalizacijom i boljim uslovima

Poljska: Solidarnost

- **Trećina populacije** pristupilo pokretu u prvoj godini
- Slom 1981. godine od strane Poljske vojske. Hapšenje aktivista.
- Krajem decenije KP prinuđena da **pregovara** sa Solidarnošću i Katoličkom crkvom o sisemskim promjenama
- Pregovori odgovarali svima: politčke garancije za KP, **slobodna participacija** za Solidarnost
- Solidarnost osvaja svako **negarantovano** mjesto. Promjena većine

Poljska: Solidarnost

- Jak **civilni sektor** za razliku od većine drugih komunističkih država: Crkva i Solidarnost
- **Uloga crkve**: od popularnosti do omraženosti
- **Bez jedinstava** u novoj vlasti – anti-komunizam kao zajednički sadržalac
- Solidarnost gubi podršku nakon tranzicije.
Dualna uloga (sindikatski-politički akter)

Literatura

- Rothschild, J., Wingfield, N. W., Wingfield, N. M., & McClung, B. D. (2007). *Return to diversity: A political history of East Central Europe since World War II*. Oxford University Press, USA. **STRANE: 147-190.**